

Schokker Gouwe Snoes weer in de vaart

In 1978 werd een van de eerste 10,75 m schokkerjachten naar ontwerp van ir. Herman Vreedenburgh bij Kooijman & de Vries te water gelaten. 44 Jaar later wordt er door de zesde eigenaar hard gewerkt om het jacht weer in volle luister op het water te krijgen. Dat gebeurt op een 300 jaar oude scheepswerf, waar vrijwilligers enorm actief zijn om deze museumwerf draaiende houden. Door: Wim de Bruijn

De Spiegelredactie ontving begin maart een uitgebreide mail van Gerrit Jan van Dijk met het bericht dat hij de trotse eigenaar was geworden van de Vreedenburgh schokker *Gouwe Snoes*. Jarenlang was hij tijdens zijn dagelijkse fietstocht naar en van zijn werk ter hoogte van het dorp Westerbroek langs een zwaar verwaarloosd schip gereden. Wat zou het schip met een beetje aandacht en liefde weer een beauty kunnen worden! De abominabele staat zorgde voor een acceptabele prijs en de eigenaar wilde graag kopers die er met liefde iets moois van gingen maken. Tot zover de mail.

Hoe pak je zo'n project aan?

Niet alleen jijzelf, maar ook je echtgenote moet enthousiast zijn en blijven als je in zo'n project stapt. Je moet er samen achter staan dat bijna alle vrije tijd en middelen in het schip worden gestopt. Nu hebben Gerrit Jan en Eva Josien het voordeel dat hun woonhuis vlakbij de ruim 300 jaar oude scheepswerf Wolthuis ligt, waar vak-kundige vrijwilligers allerlei hand- en spandiensten kunnen leveren. Zij zorgen er bijvoorbeeld voor dat oude machines blijven draaien, zodat er regelmatig demonstraties mee kunnen worden gegeven. Zo is er een oude smid die op het smidsvuur fraaie onderdelen kan smeden. Hij maakte al een nieuwe aanvaringsklamp voor de schokker. De scheepswerf is door de laatste eigenaar Roel Wolthuis overgedragen aan de stichting Historische Scheepswerf Wolthuis, met als voorwaarde dat hij en zijn vrouw tot hun over-

lijden op de werf mogen blijven wonen. Omdat er vroeger langs het Winschoterdiep wel veertig van deze werfjes waren, die allemaal verdwenen zijn, liggen er overal nog wel gereedschappen die beetje bij beetje naar de werf van Wolthuis worden gebracht.

Vrijwilligers

Op de werf zijn veel vrijwilligers actief. Het begin al bij werfbaas Govert Tukker, ja die van de bekende roeiboten uit Alblisserdam. Op zijn werf werden vele duizenden schippersboten en andere typen gebouwd. Ook bouwde men veel Lelyvletten voor de zeeverkenner. Govert verhuisde naar Groningen en nam tijdens een fietstocht een kijkje op de oude werf Wolthuis. Ze zochten vrijwilligers en Govert stapte naar het bestuur om zich aan te melden. Hij werd meteen gepromoveerd tot werfbaas en zijn kennis van staal en lassen komt nu goed van pas. We spraken ook Bram Blaak, gepensioneerd sloepen- en botenbouwer, die verantwoordelijk is voor de houtafdeling op de werf. Zo heeft iedere vrijwilliger wel een eigen discipline. Van die kennis en ervaring profiteren de klanten die opdrachten aan de werf geven.

Grote kraan

Op 15 januari bracht een grote dieplader het casco van de schokker naar Hoogezand-Sappemeer. Daar stond al een 100 Tons kraan opgesteld die het casco van de wagen over hoge bomen een heel eind verder op de in 2006 gerestaureerde

boven: Panoramafoto van de *Gouwe Snoes* op de in 2006 gerestaureerde dwarshelling van de Historische Scheepswerf Wolthuis in Hoogezand-Sappemeer

onder: Eva Josien en Gerrit Jan van Dijk

dwarshelling ging zetten. Het vervoer kan niet meer over het water, want de historische scheepswerf ligt tegenwoordig aan een afgesloten arm van het Winschoterdiep. Een nieuw te bouwen ophaalbrug zou de oplossing zijn, maar de gemeente vindt de investering van 1,5 miljoen euro en vooral de bijkomende kosten voor bediening en onderhoud van een ophaalbrug te ingrijpend. Bovendien liggen er glasvezelkabels in de weg langs het kanaal en kabelbedrijven zitten ook niet te wachten op extra investeringen. Een overtoom met een lorrie op een rail over de weg zou ook nog een mooie, veel minder kostbare oplossing zijn om schepen van het Winschoterdiep naar deze historische werf te krijgen. Hoe het ook zij, uiteindelijk stond de schokker op de dwarshelling, en toen! Alles moest ontroest worden en daarna in een solide verfsysteem worden gezet. Toen Gerrit Jan van Dijk eens thuis kwam nadat hij de motorkamer roestvrij had gemaakt, was hij onherkenbaar voor zijn gezin! Inmiddels kon werfbaas Govert Tukker een paar slechte stukken staalplaat in de romp vervangen door nieuwe platen. Vooral waar de koelkast

Voorbeeld van een andere 10.75 m schokker onder zeil

GOUWE SNOES

In 1977 gaf E. Rypma opdracht aan Kooijman & de Vries om een 10,75 m schokker te bouwen. De werf had al een aantal Vreedenburgh schokkers van 9,84 m gebouwd en dit zou de eerste grote maat worden. Van de kleine maat werden wel 80 schepen gebouwd, terwijl de teller bij de 10,75 m op een tiental bleef steken. In 1986 brak tijdens een verhuur, brand uit in de kajuit en de eigenaar verkocht het jacht aan Heech by de Mar. Dit grote verhuurbedrijf van ronde en platbodempjachten knapte het jacht op en hield het tot 2000 en verkocht het toen aan E.P. Kooiker uit Leeuwarden. Na vijf jaar werd de fam. Kuijt uit Koog a.d. Zaan eigenaar en weer zes jaar later werd K. Meijer uit Westerbreek eigenaar. Helaas kwam het jacht op de wal te staan en werd er vele jaren niet meer mee gevaren. Daar komt nu verandering in, nu Gerrit Jan van Dijk en Eva Josien de schokker onder hun hoede hebben genomen.

jarenlang condenswater tegen de huid had geloozd, was er niet veel staaldikte meer over. Het 3 centimeter dikke vlak mankeerde uiteraard niets. Elke dag na zijn werk, kan Gerrit Jan rond 4 uur aan de gang, vaak tot het donker is. Hij heeft hard gewerkt, want op 23 april zagen we een gaaf casco dat al goed voorzien was van een aantal basislagen. Dek en opbouw moesten nog ontroest worden en voorzien van de nodige verflagen. Voorlopig doet Gerrit Jan maar weinig aan het interieur, eerst maar zo snel mogelijk zeilen! Het roer was inmiddels onder handen genomen door de houtexperts van de werf en de steunbalkjes voor het helmhout waren nieuw gemaakt,

rekening houden met het wegwaaien van het voorschip. Dus: zo lang mogelijk het lijzwaard diep onder het schip houden, dan blijf je bestuurbaar! Bovendien kun je met een lijzwaard omlaag om zijn as draaien met deze schokker. Om de hoge aanloopkosten enigszins terug te verdienen is het de bedoeling om de *Gouwe Snoes* ook zonder schipper te verhuren aan zeilers met ervaring. Er is plaats voor 2-6 personen, maar voor 2 personen moet je al wel veel platbodempjachtvaardigheid hebben. Een extra item is dat ze groepsreizen willen gaan verzorgen voor jongeren met een rugzakje met Gerit Jan als schipper en Eva Josien als begeleider. Zij heeft namelijk

waarbij voor het schilderen van de prins gelijk maar wat driehoekjes waren gefreesd, zodat je de drie kleuren gemakkelijk kan aanbrengen. Gerrit Jan streeft ernaar om met zijn vrouw Eva Josien in juli de eerste tocht te kunnen maken.

Plannen en Verhuur

Eerst zal het Lauwersmeer vanuit een ligplaats in 't Hunzegat worden verkend. Dan een overtocht naar Schiermonnikoog om het schip zo snel mogelijk te leren kennen. Uit eigen ervaring kon ik ze zeggen dat het minimaal een jaar duurt voor je de geheimen van een schip doorgrondt. Bij het aanleggen met dwarswind moet je goed

boven: Na aankoop van de schokker kan Gerrit Jan aan de slag om de oude verflagen te verwijderen

rechts: Een mastversiering uit 1978 wordt in ere gehouden

onder: De romp is roestvrij gemaakt, waar nodig gerepareerd en in een tweecomponenten verfsysteem gezet

vele jaren ervaring in de jeugdzorg. Zo willen zij kinderen niet alleen een heerlijk weekend bezorgen, maar ook ouders en verzorgers een weekend ontlasten. Op de verhuurpagina is, als een geheugensteuntje, in elk nummer van de Spiegel hun verhuuradvertentie te lezen.

Vreedenburgh schokker 10,75 m

Ik ben zo enthousiast over deze Vreedenburgh schokker omdat, twee jaar nadat de *Gouwe Snoes* op de werf van Kooijman & de Vries werd afgeleverd, ook ons 10.75 casco werd gebouwd. Nadat Siem de Vries op mijn verzoek allemaal slimme lipjes aan het casco had gelast en ronde pijpen en hoeklijnen had gelast, zodat ik het gemakkelijker zou kunnen betimmeren, werd het casco via een straler in Harlingen naar de toenmalige werf 't Wakend Oog gebracht. Daar was Tom Buch, de voormalige verkoper van Kooijman een eigen werf begonnen. Terwijl timmerman Piet Damstra zwaarden, roer, potdeksels, kajuitdeurtjes en beretanden maakte, reed ik samen met mijn schoonvader elke zaterdag naar Harlingen om het schip te voorzien van de nodige schotten en alle elektra. Daarna werd een bedrijf besteld dat het romp zou volspuiten met een 4 cm dikke laag PU-schuim als isolatie.

links: Ook de kinderen komen af en toe hun vaders werk bewonderen

Nadat de 3-cilinder Volvo Penta was ingebouwd voer ik naar Heemstede om het schip tijdens een lange winter, liggend in een slootje onder een dektent, af te timmeren. Begin zomer voer ik terug en werd op de werf de finishing touch gegeven en kon de schokker worden gedoopt. Het bleek een fantastisch schip waar je altijd op kon vertrouwen. Met kleine kinderen aan boord ging bij ons bij windkracht 4 het eerste rif in het grootzeil. Dat liep op tot we bij windkracht 7 met twee reven in het grootzeil en een rif in de fok zeilden. Dan lag het schip uitstekend in balans en zeilde je nog tegen de rompsnelheid aan. Bovendien had je het gevoel dat je het schip volledig onder controle had, ook als een vlag nog wat extra doorzette. We hebben er 20 jaar heel veel mee gezeild en ook de volgende eigenaar voer er weer 20 jaar mee. Nu is de *Petronella* wederom te koop bij Heech by de Mar. Wij wensen Gerrit Jan en Eva Josien en hun kinderen dan ook hetzelfde plezier toe met hun *Gouwe Snoes*.

HISTORISCHE SCHEEPSWERF WOLTHUIS

De Historische Scheepswerf Wolthuis is één van de oudste scheepswerven in de provincie Groningen. Op de huidige locatie is al meer dan driehonderd jaar een scheepswerf gevestigd. Nadat het Winschoterdiep in de periode 1970-1980 definitief gedempt werd, verloor deze werf haar bestaansmogelijkheid, doordat er geen schepen meer konden komen. In 1983 werd de werf officieel gesloten. Vrij snel daarna ontstond het idee om de werf om te vormen tot een museum. Dat idee werd ingegeven door de historische plek, het monumentale gebouw en de waardevolle collectie gereedschappen en machines. In 2013 werd de werf officieel geopend onder de naam Historische Scheepswerf Wolthuis. Het is een in werking zijnde museumwerf, zoals er inmiddels een aantal bestaan in Nederland. Aan de ene kant is

het een werf voor restauratie, reparaties en onderhoud van (historische) schepen en kleine opdrachten. Aan de andere kant is het een museum met exposities en demonstraties van originele oude gereedschappen en machines. Bij Wolthuis kan iedereen kennismaken met de historie van de veenkoloniale scheepsbouw, vanaf het pasmaken van de gebogen spanten op een originele spantenvloer tot het klinken van de spanten aan de scheepshuid. Je kunt er zien hoe je met een ponsmachine gaten in een staalplaat ponst, hoe een knabbelschaar een staalplaat op maat knipt enz. Er staan een oude lintzaag, oude laskarren en een ongelooflijke hoeveelheid handgereedschappen. Op 23 april was er een open dag met allerlei activiteiten en feestelijkheden. Ook draaide er regelmatig een originele 1-cilinder Kromhout diesel en liet de smid zijn kunsten zien bij het smidsvuur. Kijk ook op www.scheepswerfwolthuis

- 1 Historische foto van de Wolthuis werf. Links, achter het woonhuis ligt de dwarshelling
- 2 Vanaf 1690 zijn op deze plaats schepen gebouwd en gerestaureerd. In 1922 namen Harm en Menzo Wolthuis de werf over van Cornelis en Jan Smit. Tijdens de laatste actieve jaren werden er vooral reparaties aan schepen uitgevoerd. In 1985 werd het Museumwerf Wolthuis. (Foto: Veenkoloniaal museum Veendam)
- 3 Tijdens de Open dag draaide een oude 1-cilinder Kromhout rustig door